

Saime ISUFI

HISTORIKU I LIDHJES SË ARSIMTARËVE DHE PRINDËRVE SHQIPTARË NË ZVICËR, 1990-2025

Abstrakt:

Ky shkrim paraqet në mënyrë kronologjike zhvillimin e Lidhjes së Arsimitarëve dhe Prindërve Shqiptarë “Naim Frashëri” (LAPSH) në Zvicër gjatë periudhës 1990–2025. Studimi ndriçon rrethanat e krijimit të shkollës shqipe në diasporë, sfidat organizative, bashkëpunimin me institucionet zvicerane dhe rolin e LAPSH-së në ruajtjen e gjuhës dhe identitetit kombëtar shqiptar.

Fjalë kyçe: mësim plotësues, shkollë shqipe në diasporë, LAPSH, arsim në mërgatë, identitet kulturor.

Sfidat dhe vështirësitë e organizimit të mësimi plotësues në fillesat e tij

Lidhja e Arsimitarëve dhe Prindërve Shqiptarë (LAPSH) “Naim Frashëri” në Zvicër në këtë vit shkollor 2024/25 ka 35-vjetorin e punës në arsimimin e nxënësve shqiptarë. Për të ardhur deri te ky 35-vjetor është dashur që të punohet shumë dhe fort nga një numër i madh i mësuesve, i mësuesve, i prindërve, i aktivistëve, i institucioneve, i shoqatave e subjekteve të tjera në Zvicër e më gjerë. Shkolla shqipe e mësimi plotësues në Zvicër lindi si nevojë e domosdoshme për mësimin, ruajtjen, kultivimin dhe zgjerimin e njohurive të gjuhës shqipe dhe forcimin e identitetit kombëtar të nxënësve shqiptarë në Zvicër. Fundi i viteve 80-të u përshkua nga një dëbim masiv i shqiptarëve nga Kosova dhe viset të tjera, i cili ushtrohej nga sistemi represiv i Serbisë, gjegjësisht i Jugosllavisë. Me mijëra familje gjetën strehim nëpër shtete të ndryshme të Evropës Perëndimore. Edhe në Zvicër u vendos një numër i madh i shqiptarëve nga Kosova dhe viset e tjera shqiptare. Për dallim prej gjeneratave të mëhershme të emigrantëve, të cilët zakonisht ishin punëtorë që kishin emigruar në mënyrë individuale, tani po emigronin familje të tëra. Në klasat e shkollave nëpër kantonet e Zvicrës gjithnjë e më shumë po shtohet numri i nxënësve shqiptarë. Shtimi i numrit të nxënësve, lindi nevojën e organizimit të mësimi plotësues në gjuhën shqipe, jashtë juridiksionit të Jugosllavisë së atëhershme.

Në Kosovë, sistemi represiv i Serbisë mbylli shkollat në gjuhën shqipe dhe në të njëjtën kohë bënte çmos që t'i detyrojë shqiptarët të lëshojnë vendin e tyre. Në këtë periudhë u formua Lidhja e Arsimitarëve Shqiptarë (LASH) "Naim Frashëri" e cila e shtriu aktivitetin e vet jo vetëm në Kosovë por edhe në viset e tjera shqiptare dhe gjithashtu edhe në Zvicër e në vendet të tjera evropiane, ku po ngulitej mërgata shqiptare. Kështu, në bashkëpunim me LASH-në u bënë përpjekjet fillestare për organizimin e mësimi plotësues në gjuhën shqipe edhe në Zvicër. Në këtë drejtim u bashkërenduan përpjekjet e LASH-it me koordinatorin e shkollave shqipe në diasporë, z. Meriman Braha, dhe subjektet e organizuara shqiptare në Zvicër për të organizuar mësimin në gjuhën shqipe. Vlen për t'u theksuar se mësimi plotësues në gjuhën shqipe gjatë viteve 80-të organizohej në disa lokalitete nga ambasada jugosllave. Pas shpërbërjes së Jugosllavisë, prindërit shqiptarë nuk dëshironin t'i dërgonin fëmijët e tyre në këto klasa. Arsimitarët shqiptarë, të angazhuar në këtë mësimdhënie, u shkëputën nga ambasada jugosllave dhe iu bashkuan organizimit të pavarur të shkollës shqipe në Zvicër.

Formimi i Këshillit të Prindërve dhe i Këshillit të Arsimitarëve "Naim Frashëri"

Hapja e klasave të para me mësim në gjuhën shqipe u shoqërua me vështirësi të ndryshme. Aktivistët e shoqatave ekzistuese, bashkë me mësimdhënësit e përfaqësuesit e partive të sapoformuara duhej të shkonin nëpër lokalitetet ku banonin shqiptarët, të regjistronin nxënësit, t'i bindnin prindërit për rëndësinë e vijimit të mësimi plotësues nga fëmijët e tyre, ngase kishte paqartësi të ndryshme lidhur me këtë mësim. Duhej lidhur kontaktet me institucionet shkollore zvicerane për të paraqitur qëllimin e organizimit të këtij mësimi në mënyrë të pavarur dhe për të marrë klasat në shfrytëzim. Në anën tjetër, elementë të ndryshëm të lidhur me ambasadën jugosllave, bënë çmos që të pengonin organizimin e mësimi plotësues në gjuhën shqipe. Por këmbëngulja e aktivistëve, e përfaqësuesve të partive e shoqatave të ndryshme bëri që gjithnjë e më shumë prindër t'i regjistronin fëmijët e tyre në shkollën shqipe.

Formimi i Këshillit të Arsimitarëve Shqiptarë në janar të 1991 dhe tre muaj më vonë i Këshillit të Prindërve Shqiptarë, në prill 1991, i dha një përkrahje të fuqishme organizimit më të mirë të shkollës shqipe në Zvicër, ngase të dy shoqatat çështje primare kishin organizimin sa më të suksesshëm të mësimi në gjuhën shqipe.

Formimi i Qeverisë së Kosovës në ekzil, e në kuadër të saj krijimi i Ministrisë së Arsimit i dha një mbështetje të vazhdueshme përpjekjeve për organizimin më

të mirë të mësimi në gjuhën shqipe. Në kuadër të kësaj ministrie kontributin e tyre e dhanë ministri dr. Muhamet Bicaj dhe koordinatori i kësaj ministrie për shkollat shqipe në diasporë prof. Meriman Braha, i cili me angazhimin e tij të vazhdueshëm u bë një shtyllë e fortë në funksionimin e shkollës shqipe jo vetëm në Zvicër, por edhe në vendet të tjera.

Gjatë vitit shkollor 1990/91, në disa kantone të Zvicrës u hapën klasat e para të shkollës shqipe të mësimi plotësues. Klasa e parë e shkollës shqipe e pavarur e mësimi plotësues konsiderohet ajo në Glarus, më 20 shtator 1990, për të vazhduar gjatë muajve në vijim me hapjen e klasave në Illnau, Dielsdorf e Glattbrugg të kantonit të Cyrihut, në Biel të kantonit të Bernës, në Sion të kantonit të Valis-it e në kantone të tjera. Gjatë atij viti shkollor disa qindra nxënës i ndoqën mësimet e para në gjuhën shqipe. Këshilli i Arsimitarëve Shqiptarë dhe Këshilli i Prindërve Shqiptarë, bashkërenduan përpjekjet për përfshirjen e nxënësve shqiptarë nga të gjitha trojet etnike.

Institucionet arsimore zvicerane e mirëpritën organizimin e mësimi plotësues në gjuhën shqipe, duke e mundur mbajtjen e mësimi në objektet shkollore edhe pse fillimisht ende nuk ishim njohur zyrtarisht si bartës të këtij mësimi. Duke parë angazhimin dhe seriozitetin e komunitetit shqiptar në Zvicër, bashkëpunimi me institucionet zvicerane vazhdoi të forcohej gjithnjë e më shumë. Gjatë viteve vijuese numri i nxënësve shqiptarë, të cilët vijonin në mësimin e gjuhës shqipe po shtohej gjithnjë e më shumë. Në këtë periudhë u angazhuan mësues e mësues të cilët jetonin në Zvicër. Ata edhe pse me një përkrahje simbolike financiare, e cila bëhej nga prindërit e fëmijëve që vijonin mësimin, vazhduan me shumë vullnet të organizonin e mbanin mësimin në objektet shkollore nëpër lokalitetet e ndryshme në Zvicër. Mungesa e teksteve të përshtatshme për mësimin me grupmosha të ndryshme dhe në kushtet e emigrimit, krijonte vështirësi plotësuese për një mësimdhënie të suksesshme.

Në kuvendin e dytë të Lidhjes së Arsimitarëve Shqiptarë, i mbajtur më 31 janar 1993, u diskutuan të arriturat e deriatëhershme dhe u bënë planet për periudhën e ardhshme si dhe u zgjodh udhëheqja e re me në krye mësuesen Saime Isufi, angazhimi i së cilës vazhdon edhe sot. Gjithashtu në mars të 1993 Lidhja e Prindërve Shqiptarë mbajti po ashtu kuvendin e saj të dytë dhe rizgjodhi Ali Kelmendin kryetar, i cili udhëhoqi LPSH-në deri në kuvendin e jashtëzakonshëm të marsit të 1994, ku delegatët e zgjodhën Mahir Mustafën kryetar. Gjatë kësaj periudhe përpos mësimdhënësve, u angazhuan edhe shumë prindër për të ndihmuar hapjen e shkollave shqipe si Prenk Markaj, Vesel Xhema, Selman Dërmaku, Rufat Axhami, Imer Imeri, Mustafë Ademi, Ali Bunjaku, Ukshin Gashi, Muharrem Gjoci, Rexhep Neziri, Adem Kozhani, etj.

Fuzionimi i Lidhjes së Prindërve dhe Lidhjes së Arsimitarëve dhe formimi i Lidhjes së Arsimitarëve dhe Prindërve Shqiptarë “Naim Frashëri”

Pasi që Lidhja e Arsimitarëve Shqiptarë dhe Lidhja e Prindërve Shqiptarë kishin një qëllim të përbashkët, organizimin dhe mbajtjen e mësimit plotësues në gjuhën shqipe, u zhvilluan takime dhe konsulta mes këtyre subjekteve dhe përfaqësuesve të qeverisë në ekzil për të bashkërenduar aktivitetet për një organizim më të suksesshëm në periudhën e ardhshme. Fryt i këtyre takimeve ishte bashkimi i këtyre subjekteve në një organizëm, në Lidhjen e Arsimitarëve dhe Prindërve Shqiptarë “Naim Frashëri” Zvicër, në kuvendin konstituiv në Zofingen më 26 mars 1995. Në këtë kuvend, ku përpos kuvendarëve e mësimitdhënësve, merrnin pjesë edhe përfaqësues të institucioneve tona shtetërore, u zgjodh kryesia e re me në krye Mahir Mustafën.

Tekstet e para për diasporën dhe seminarët për ngritjen profesionale të arsimtarëve

Mbështetje e rëndësishme për ngritjen e kualitetit të mësimitdhënies ishte botimi i teksteve të para mësimore për diasporën, gjatë viteve 1994 dhe 1995, me titujt: Zemra ime, për nivelin e parë dhe Shkollë e jetë, për nivelin e dytë, të autorëve Shefik Osmani, Meriman Braha dhe Avdyl Rama. Në vazhden e këtyre botimeve doli në dritë për pak kohë edhe revista për fëmijë “Shqiponjat” dhe u shtyp një numër i “Buletinit të shkollës shqipe të mësimit plotësues”. Për t’i përkrahur mësimitdhënësit në punën e tyre, në mars të 1995 në Winkeln të St. Gallenit u mbajt seminari i parë për ngritjen profesionale, ku morën pjesë shumica dërmuese e mësuesve të angazhuar. Në këtë seminar ligjëroi pedagogu i shquar dr. Shefik Osmani dhe prof. Meriman Braha, koordinator i shkollës shqipe në diasporë. Duke pasur parasysh se për mësimitdhënësit puna me klasë të përziera ishte një sfidë e re, nevoja për seminare u përcaktua si një punë që do t’i përcjellë mësimitdhënësit në vazhdimësi.

Njohja e Lidhjes së Arsimitarëve dhe Prindërve Shqiptarë “Naim Frashëri” tek organet zvicerane, si bartëse e mësimit plotësues

Pas dorëzimit të kërkesës së LAPSH-së për njohjen e saj tek organet zvicerane, EKA-ja dhe EDK-ja e pranuan zyrtarisht Lidhjen më 30 tetor 1995, si bartëse e mësimit plotësues. Njohja e LAPSH-së i dha një hov të ri

hapjes së klasave në gjuhën shqipe, ku gjatë vitit shkollor 1996/97 mësimin e ndoqën 6295 nxënës.

Vështirësitë financiare dhe kontributi i LAPSH-së në këtë aspekt

LAPSH edhe pse ishte në një gjendje të mjerueshme financiare, megjithatë kontribuo i në fondin e 3% të Qeverisë së Kosovës në ekzil, pastaj në fondin “Vendlindja thërret”, u solidarizua me Universitetin e Tetovës ku mbledhi një shumë të konsiderueshme të hollash, ndihmoi aksionin për Drenicën etj. Gjatë kësaj kohe, LAPSH-ja ishte angazhuar edhe në demonstratat e ndryshme që mbaheshin në Zvicër e shtete të tjera të Evropës, të cilat kishin për qëllim që tek opinioni zviceran dhe evropian të paraqesin terrorin e Serbisë në Kosovë. LAPSH, falë punës këmbëngulëse për sensibilizimin e opinionit zviceran dhe bashkëpunimit me mësimdhënësit zviceranë, ndikoi që disa kantone të përkrahin për një periudhë pjesërisht edhe mësimin plotësues në gjuhën shqipe, siç ishin kantoni i Bernës, i Schwiz-it, i Zugut, i Gjeneves, Turgaut dhe i Cyrihut. Gjithashtu edhe Shoqata e Mësuesve Zviceranë ndihmoi me një shumë simbolike mësimdhënësit në Kosovë.

Sfidat e reja të LAPSH-së, pas shpërthimit të luftës në Kosovë

Shpërthimi i luftës në Kosovë dhe dëbimi masiv i popullsisë pati për pasojë edhe ardhjen e një numri të madh të refugjatëve në Zvicër. Institucionet zvicerane u gjendën përballë sfidave për t’i sistemuar shumë familje si dhe për të organizuar mësimin për fëmijët. Duke pasur parasysh që shumë fëmijë e të rinj nuk kishin pasur mundësitë për të marrë një arsimim cilësor në Kosovë, për shkak të mbylljes së shkollave dhe organizimit të sistemit paralel, u mendua që të organizohej një shkollim paksa i veçantë i këtyre fëmijëve, ku në të njëjtën kohë do të mësonin gjermanisht, por edhe shqip. Gjithashtu, organet zvicerane të migracionit mendonin se me përfundimin e luftës, shumica e refugjatëve do të ktheheshin në Kosovë, andaj ndjekja e mësimin në të dy gjuhët do të ishte një mundësi e mirë që nxënësit e kthyer në Kosovë të vazhdonin me shkollimin e tyre. Për të zbatuar këtë projekt institucionet arsimore zvicerane organizuan bashkë me LAPSH-në të ashtuquajturat Klasat e veçanta plus (ose klasa reintegruese) në të cilat punonin dy mësimdhënësit në një klasë: njëri zviceran e tjetri shqiptar.

Ky projekt pati ndikim pozitiv tek nxënësit shqiptarë, ngase ata mësuan njëkohësisht gjermanishten dhe i thelluan njohuritë e tyre në gjuhën shqipe, të cilat i ndihmuan ata pas kthimit të tyre në Kosovën e çliruar për t’u riintegruar

në sistemin arsimor të Kosovës. Në mënyrë që ky projekt të zhvillohej në kushte sa më të mira, u organizuan edhe seminare për t'i përkrahur mësimdhënësit e angazhuar. Seminaret u udhëhoqën nga ligjërues zviceranë dhe shqiptarë si Basil Schader, Rolf Gollob, Petra Hild, Elisabeth Hösli, Therese Halfide, Katherina Washington, Mahir Mustafa, Saime Isufi, Nexhat Maloku etj. Një seminar i veçantë gjashtëmujor u organizua për t'i përgatitur një numër të mësimdhënësve, të cilët do të ktheheshin në Kosovë, në mënyrë që njohuritë e fituara t'i bartnin tek kolegët e tyre në shkollat e Kosovës. Rezultat i këtij seminari ishte një projekt i cili u zbatua për tetë vjet në Kosovë në komunën e Gjilanit, të Vitisë dhe të Dardanës.

Gjendja e mësimi plotësues pas përfundimit të luftës në Kosovë

Pas përfundimit të luftës në Kosovë, një numër i madh i nxënësve që kishte ndjekur mësimin në gjuhën shqipe u kthyen bashkë me familjet e tyre në Kosovë, bashkë me ta edhe një numër i konsiderueshëm i mësimdhënësve të cilët kishin dhënë kontributin e tyre në kuadër të LAPSH-së. Fillimi i shekullit të ri e gjeti LAPSH-në para sfidave të reja. LAPSH mbajti kuvendin e radhës në dhjetor të 1999 ku u zgjodh kryesia e re me në krye Nexhat Malokun, e cila mori detyrën nga kryesia e mëparshme e udhëhequr nga Reshat Jonuzi. Në këtë periudhë u vazhdua me përpjekjet për të gjetur burime financiare për një mbarëvajtje më të mirë të punës, ku institucioneve zvicerane iu dorëzua një projekt i detajuar, pjesa dërmuese e të cilit nuk u mor parasysh, me përjashtim të një cikli seminaresh për ngritjen profesionale të mësimdhënësve, ku përpos ligjëruesve zviceranë morën pjesë edhe ligjërues nga Kosova e Shqipëria. Në këtë periudhë u vërejt një rënie e konsiderueshme e numrit të nxënësve, me gjithë përpjekjet e Këshillave Kantonalë për ta mbajtur numrin e arritur gjatë mesit të viteve '90. U krijua gjithashtu një shpresë se tani institucionet e Kosovës së lirë do të merrnin përsipër organizimin e Shkollës shqipe të mësimi plotësues në Zvicër.

Aktivitetet jashtëshkollore të LAPSH-së dhe kontributi i mediave në sensibilizimin e prindërve për të dërgimin e fëmijëve të tyre në mësimin plotësues

Gjatë dekadës së parë të viteve 2000 u organizuan edhe disa manifestime të rëndësishme kulturore. Në qershor të vitit 2000 u mbajt manifestimi për dhjetëvjetorin e Shkollës Shqipe në Zvicër si dhe u organizuan takime të

nxënësve, vizita kulturore në Atdhe dhe gjithashtu u festua Dita e Mësuesit, ku përpos mësuesve të angazhuar merrnin pjesë edhe shumë prindër e nxënës. Këto aktiviteteve u përkrahën financiarisht nga afaristi Rexhep Sadria. Po ashtu u organizua ardhja e grupit të fëmijëve “Xixëllonjat” në Zvicër, ku u mbajtën me shumë sukses disa koncerte në vende të ndryshme të Zvicrës.

Me qëllim të sensibilizimit të prindërve për t’i dërguar fëmijët në shkollën shqipe u organizuan takime të ndryshme nëpër kantone. Shtypi i kohës si “Rilindja”, “Zëri”, “Bota sot”, “Zëri i Kosovës”, “Albsuisse”, “Fakti” etj., herë pas here publikonin artikuj mbi aktivitetet e LAPSH-së. Gjithashtu edhe shtypi zviceran pati disa shkrime mbi aktivitetet e shkollës shqipe të mësimi plotësues në Zvicër. Gazetat si: “Tages Anzeiger”, “Magazin VPOD”, “Schulblatt” etj., paraqitën punën e mësimdhënësve shqiptarë. Me riaktivizimin e RTK-së, u realizuan xhirime të manifestimeve kulturore me qëllim të propagandimit të rëndësisë së shkollës shqipe. Xhirime të tjera realizuan edhe TVSH-ja, TV Diaspora, por edhe stacionet televizive zvicerane si SRF, TSI, TeleZüri, Futura TV etj. Gjithashtu LAPSH-ja realizoi një reklamë televizive për sensibilizimin e prindërve për t’i dërguar fëmijët e tyre në shkollën shqipe, e cila për një kohë u shfaq në RTK, TV21 e KTV.

Konferenca kombëtare e shkollës shqipe në diasporë

Qëllimi për ta institucionalizuar mësimin në gjuhën shqipe, bëri që kryesia e re e dalë nga kuvendi i radhës i dhjetorit 2002 me në krye Mahir Mustafën, organizoi Konferencën kombëtare të shkollës shqipe në diasporë, e cila u mbajt në qershor 2003 në Bernë, ku merrnin pjesë ministrat e arsimit nga trojet shqiptare, mësimdhënësit e angazhuar në Zvicër dhe përfaqësues të shkollave shqipe nga vendet e ndryshme të Evropës. Kjo konferencë krijoi bazën e mirëfilltë për institucionalizimin e Shkollës shqipe në diasporë, por fatkeqësisht vendimet e saj mbetën të pazbatuara nga ministratë tona, që ndikoi negativisht tek shumë arsimdashës të cilët kishin shpresuar se shkolla shqipe do të vihej në binarë shtetëror. Në këtë kontekst, së paku Ministria e Arsimit në Kosovë krijoi një njësi për shkollën shqipe në diasporë, e cila u udhëhoq me sukses nga Nuhi Gashi, i cili kishte edhe përvojën e mëhershme të mësuesit të mërgatës. Një kontribut të mirë për ngritjen e mëtejme profesionale të mësimdhënësve në mërgatë dha Seminari i përvitshëm veror i cili filloi të mbahej nga viti 2005 në qytete të ndryshme të trojeve shqiptare, fillimisht organizuar nga MASHT-i i Kosovës me prej 2007 së bashku me Ministrinë e Arsimit të Shqipërisë.

Aktivitetet e LAPSH-së për integrim në jetën shoqërore të Zvicrës

LAPSH nëpërmjet të aktiviteteve të saj ka theksuar gjithnjë se është me shumë rëndësi që komuniteti shqiptar të integrohet sa më mirë në jetën shoqërore të Zvicrës, por njëkohësisht edhe të ruajë identitetin e vet kombëtar. Kjo çështje e rëndësishme është përkrahur edhe nga institucionet arsimore e të tjera zvicerane. Por tek një numër i mërgimtarëve shqiptarë, të cilët po integroheshin gjithnjë e më mirë në shoqërinë zvicerane u krijua opinionin se mësimi në gjuhën shqipe nuk është i domosdoshëm për fëmijët e tyre. Se ky mendim nuk përkon me realitetin shkollor, tregoi edhe një studim voluminoz i kryer nga Dr. Basil Schader, në të cilin u analizuan sukseset mësimore të nxënësve shqiptarë që ndjekin mësimin plotësues dhe të atyre që nuk e ndjekin. Në këtë hulumtim shkencor, doli në pah fakti se ata nxënës, të cilët e vijnë mësimin në gjuhën shqipe, janë më të suksesshëm edhe në shkollën zvicerane në krahasim me ata që nuk e vijnë këtë mësim. Hulumtime të tjera shkencore si ai i Edina Kaprez apo i Urs Moser nga Universiteti i Cyrihut gjithashtu faktojnë se ky mësim jo vetëm që nuk i pengon nxënësit (siç mendojnë disa) por, përkundrazi, i ndihmon ata të jenë më të suksesshëm edhe në shkollimin e tyre në përgjithësi.

LAPSH “Naim Frashëri” në Zvicër, më 26 shtator 2009, në Reinach të Aargau-t organizoi manifestimin “20 vjet shkollë shqipe në Zvicër”, në të cilin morën pjesë nxënës, mësues, prindër, aktivistë e përfaqësues të institucioneve shtetërore dhe të atyre lokale. Në këtë manifestim para publikut, me poezi, këngë e valle, u paraqitën nxënësit nga kantonet e ndryshme të Zvicrës. Gjithashtu, u nderuan me mirënjohje mësues e aktivistë të ndryshëm për punën e tyre në afirmimin e shkollës shqipe në Zvicër.

Organizimi i seminareve për mësimdhënësit dhe botimi i teksteve shkollore për diasporë

Një projekt tejet i rëndësishëm për shkollën shqipe në mërgatë u iniciua në Seminarin veror të mësuesve të diasporës, i cili u mbajt në Mitrovicë në verë të 2009-ës. Duke iu falënderuar bashkëpunimit të ngushtë mes LAPSH-së dhe dr. Basil Schader, profesor në Shkollën e Lartë Pedagogjike të Cyrihut, i cili njëkohësisht është edhe anëtar nderi i shoqatës sonë bashkë me zonjën e tij Erica Baucher – Schader, dhe MASHT filloi së realizuari krijimi i teksteve për Shkollën shqipe në mërgatë. Edhe më herët ishin botuar gjashtë tekste shkollore për mërgatën, por që nuk i plotësonin të gjitha nevojat e

shkollës shqipe. Ky projekt ishte një bashkëpunim i ngushtë mes Shkollës së Lartë Pedagogjike të Cyrihut që udhëhiqej nga dr. Basil Schader dhe MASHT-in e Kosovës, që përfaqësohej nga shkrintari i njohur Arif Demolli dhe përgjegjësi i njësisë për mësimin plotësues në mërgatë, Nuhi Gashi. E veçanta e këtij projekti ishte përfshirja e mësuesve me përvojë të gjatë të mësimdhënies në mërgatë nga shtete të ndryshme, si Gjermania, Suedia e Zvicra. Rezultat i këtij projekti shumë të rëndësishëm, i financuar edhe nga pala zvicerane, ishin një Paraabetare për parashkollorët dhe nga gjashtë tekste për nivelin e parë, të dytë dhe të tretë, gjithsej 19 tekste shkollore. Këto tekste filluan të shtypeshin në Kosovë dhe nëpërmjet të Ministrisë së Diasporës u shpërndanë falas tek nxënësit, prej Vitit shkollor 2010/11 e tutje, nëpër shtete të ndryshme të botës ku mbahej mësimi i gjuhës shqipe. Ato ishin të përshtatshme për nxënësit ngase i përgjigjeshin kontekstit sociokulturor në të cilin jetonin ata si dhe nivelit të tyre gjuhësor dhe elementeve të tjera të rëndësishme si zgjedhja e njësive tematike të lidhura me ambientin jetësor të nxënësve, lehtësia e përdorimit të tyre etj. Ky projekt u nderua edhe me çmim ndërkombëtar në Graz të Austrisë Për një përdorim sa më suksesshëm në mësimdhënie, LAPSH dorëzoi një projekt tek Enti Federal për Kulturë, i cili u pranua nga pala zvicerane. Gjithashtu projekti u përkrah pjesërisht edhe nga Ministria e Diasporës e Republikës së Kosovës. Në kuadër të këtij projekti gjatë viteve 2014 e 2015 u realizuan tri seminare treditore në St. Gallen, Windisch dhe në Lausanne.

Përpjekjet e LAPSH-së për përkrahje institucionale

LAPSH vazhdoi përpjekjet për të gjetur përkrahje nga institucionet shtetërore për institucionalizimin e Shkollës shqipe në mërgatë. Pas kuvendit të mbajtur më 2010 ku zgjidhet kryesia e re me Hamzë Morinën kryetar, u krijua një komision i veçantë, ku përpos kryetarit ishin edhe Saime Isufi dhe Abas Fejzullahu, të cilët iu drejtuan Ministrisë së Arsimit, Ministrisë së Diasporës dhe ambasadës së Republikës së Kosovës në Bernë për të marrë përsipër institucionalizimin e këtij mësimi ashtu siç e kanë të organizuar shtetet e tjera. Kjo kërkesë, edhe pse shërbeu si bërthamë për disa konsulta që u mbajtën më vonë, megjithatë nuk prodhoi ndonjë rezultat konkret.

Bashkëpunimi i LAPSH-së me shoqatat e ndryshme shqiptare në Zvicër

LAPSH gjatë veprimtarisë së saj ka bashkëpunuar ngushtë me shoqatat e ndryshme shqiptare në Zvicër. Në këtë prizëm, janë organizuar manifestime e aktivitete të përbashkëta për të shënuar datat e rëndësishme të historisë sonë kombëtare. Një festë e rëndësishme u organizua bashkë me shoqatat e tjera më 2 dhjetor 2012 në vigjilje të 100-vjetorit të Pavarësisë së Shqipërisë, në të cilën përpos nxënësve, prindërve dhe përfaqësuesve të LAPSH-së e shoqatave të ndryshme shqiptare, merrnin pjesë edhe ligjërues dhe mysafirë nga shtetet shqiptare. Në qershor të 2013 u mbajt Kuvendi i Tetë i radhës, ku përpos kryetarëve të Këshillave Kantonalë, mësuesve dhe delegatëve, merrnin pjesë edhe përfaqësues të institucioneve shtetërore të Republikës së Kosovës. Në këtë kuvend pjesëmarrësit shtruan përsëri nevojën e organizimit më të mirë të Shkollës shqipe në Zvicër, duke theksuar nevojën e domosdoshme që shteti të marrë përsipër organizimin e kësaj veprimtarie tepër të rëndësishme për mërgatën tonë, por barra përsëri i mbeti LAPSH-së, e cila zgjodhi Nexhat Malokun kryetar për periudhën vijuese.

Përfaqësuesit e LAPSH-së kanë marrë pjesë nëpër konferenca e forume të ndryshme, në të cilat është paraqitur puna e saj. Gjithashtu LAPSH-ja është angazhuar në kuadër të Shoqërisë së Interesit “Gjuhët e para” me seli në Cyrih, në të cilën marrin pjesë edhe shoqata të tjera zvicerane dhe të emigrantëve, si dhe personalitete zvicerane të arsimit e kulturës. Qëllimi themelor i kësaj shoqërie është marrja përsipër e financimit dhe mbikëqyrjes nga konfederata zvicerane e mësimi në gjuhët e huaja. Në kuadër të kësaj shoqërie janë mbajtur takime të shumta dhe janë bërë kërkesa për mbështetjen shtetërore nga ana e Zvicrës, ashtu siç tashmë e kanë bërë shtete si Suedia, Austria etj. Për të çuar më tutje këtë qëllim, në janar 2014 u organizua në Bernë një konferencë e rëndësishme, ku përpos përfaqësuesve të ndryshëm nga fusha arsimore, merrnin pjesë edhe përfaqësues të jetës politike zvicerane. LAPSH-ja u prezantua edhe në këtë konferencë me një punëtori për tekstet mësimore, e cila u vlerësua nga të pranishmit.

Në këtë linjë Instituti IPE i Shkollës së Lartë Pedagogjike të Cyrihut i përfaqësuar nga Dr. Basil Schader, në kuadër të projektit NEZI, në të cilin, përpos palës zvicerane, merrnin pjesë përfaqësues të sferës së arsimit nga Republika e Kosovës, Republika e Shqipërisë dhe Republika e Maqedonisë së Veriut, në dy seminare, në bashkëpunim të ngushtë me LAPSH-në, trajtoi temën e mësimi plotësues në Gjuhën shqipe, ku u debatua gjerësisht dhe u bënë vizita në orët mësimore si dhe u shtruan ide mbi mundësinë e organizimit

me të mirë dhe të pjesëmarrjes më të madhe të nxënësve shqiptarë në mësim. Instituti IPE ka përkrahur edhe ardhjen e një grupi të mësuesve shqiptarë nga Londra, të cilët e vizituan Cyrihun në prill të 2015 dhe shkëmbyen përvojat me mësuesit e LAPSH-së.

Organizimi i garave të diturisë

Një nga aktivitetet e rëndësishme të punës me nxënësit ka qenë organizimi i garave të diturisë, në të cilat kanë marrë pjesë shumë nxënës nga kantonet e ndryshme. Këto gara janë përkrahur financiarisht nga Ministria e Diasporës e Republikës së Kosovës. Nxënësit më të mirë e kanë përfaqësuar Zvicrën me shume sukses në garat e diturisë në Prishtinë, ku merrnin pjesë ekipet nga shtetet e ndryshme të botës ku mbahet mësimi shqip.

Kontributi i pakursyer i Dr. Basil Schader në bashkëpunim me mësimdhënësit e shkollës shqipe në organizimin e seminareve dhe të teksteve shkollore për mësimin plotësues

Një prej prioriteteve më të rëndësishme të shkollës shqipe në mërgatë ka qenë përpjekja e vazhdueshme për të përmirësuar kualitetin e mësimdhënies e mësimnxënies. Mësuesit kanë pasur shpesh vështirësi për të gjetur materiale didaktike për këtë formë mësimi me grupmosha të ndryshme dhe e kanë diskutuar këtë problematikë me njohës të mirë të kësaj fushe. Në këtë kontekst, gjatë mbajtjes së seminarit “Tekstet e reja dhe përdorimi i tyre” më 6 dhjetor 2012 në Gjenevë, nën drejtimin e Dr. Dr. Basil Schader dhe mësueses Nexhmije Mehmetaj, mësuesja paraqiti idenë për një libër didaktik për mësimdhënësit e mësimin plotësues.

Për të realizuar këtë ide pedagogu dhe albanologu zviceran Dr. Dr. Basil Schader profesor në Shkollën e Lartë Pedagogjike të Cyrihut dhe njëkohësisht anëtar nderi i LAPSH-së, në bashkëpunim me një ekip të gjerë të njohësve të kësaj fushe, i hyri krijimit të teksteve didaktike, të cilat u botuan në gjashtë gjuhë të ndryshme, ndër to edhe në Gjuhën shqipe dhe tashmë gjenden në duart e mësimdhënësve në shumë vende të botës. Këto tekste didaktike të përbëra nga një tekst kryesor “Bazat dhe arsyet” dhe gjashtë tekste praktike për fushat e ndryshme si “Përkrahja e të shkruarit në gjuhën e parë”, “Përkrahja e të lexuarit në gjuhën e parë”, “Përkrahja e komunikimit gojor”, “Përkrahja e kompetencës ndërkulturore”, “Strategji dhe teknika të të mësuarit” dhe “Rreth përdorimit të dialektit dhe gjuhës standarde”, e kanë

plotësuar shumë fushën e literaturës së i përket mësimdhënies me grupmosha të ndryshme dhe kanë përkrahur mësimdhënësit në zhvillimin e aftësive për një mësimdhënie sa më të suksesshme. Këto tekste didaktike u shpërndan falas për mësuesit pjesëmarrës në Seminarin veror të Shkodrës të 2016-ës dhe përdoren gjerësisht nëpër shtetet ku mbahet mësimi shqip. Për të pasur një qasje më të lehtë të përdorimit të tyre, Instituti IPE i Shkollës së Lartë Pedagogjike të Cyrihut, në bashkëpunim me LAPSH-në organizuan seminare me mësimdhënësit shqiptarë në Zvicër në disa kantone. Gjithashtu në kuadër të Institutit IPE të Shkollës së Lartë Pedagogjike të Cyrihut, nga Dr .Dr. Basil Schader u krijua një faqe interneti uebfaqe (www.myheritagelanguage.com) shumë e vlefshme me materiale didaktike dhe me shumë shembuj praktik për një mësimdhënie sa më kualitative. Kjo faqe është edhe në gjuhën shqipe dhe në të e kanë mundësinë e qasjes falas të gjithë mësimdhënësit shqiptarë, por edhe të tjerë, ngase uebfaqja, përpos në Gjuhën shqipe është edhe në pesë gjuhë të ndryshme.

Rënia e numrit të nxënësve, konferenca e radhës dhe gjendja e mësimit plotësues

Gjatë viteve të fundit, edhe pse është punuar shumë në drejtim të kualitetit të mësimit, duke pasur tekste të reja të përshtatshme për mësimin me grupmosha të ndryshme, duke pasur tekste didaktike me shembuj praktik për një mësimdhënie bashkëkohore, megjithatë numri i nxënësve nuk është rritur. Për një sensibilizim të të gjithë të përfshirëve në këtë fushë, të mësuesve, të prindërve e të institucioneve përgjegjëse në janar 2017 LAPSH-ja organizoi në Cyrih një konferencë të radhës, ku u diskutuan format e ndryshme se si të sensibilizohen prindërit për t'i paraqitur fëmijët e tyre në shkollën shqipe.

Gjatë këtyre 35 viteve, mësimin plotësues në gjuhën shqipe në Zvicër e kanë ndjekur mijëra e mijëra nxënës e nxënës, të cilët kanë zgjeruar njohuritë e tyre nga gjuha shqipe, historia, gjeografia e kultura shqiptare. Ky rrugëtim i LAPSH-së është përcjellë me vështirësi të ndryshme, të cilat kanë penguar për të arritur një përfshirje të madhe të fëmijëve shqiptarë në mësimin plotësues në gjuhën shqipe. Por, falë këmbënguljes së shumë mësuesve e mësuesve dhe prindërve e aktivistëve të ndryshëm, është arritur që shkolla shqipe e mësimit plotësues në Zvicër sot të vijojë punën e saj pandërprerë për 35 vjet me radhë.

LAPSH-ja që nga fillimi i veprimtarisë së saj ka mundësuar vijimin e mësimit për të gjithë nxënësit shqiptarë, pa marrë parasysh prejardhjen apo

statusin e tyre. Në bankat e shkollës shqipe kanë mësuar nxënës e nxënës nga Republika e Kosovës, Shqipëria, Maqedonia e Veriut, Lugina e Preshevës, nga trojet shqiptare në Mal të Zi etj. Për të gjithë ata nxënës që vijuan e vijnë në mësimin plotësues në gjuhën shqipe, LAPSH-ja shpreh mirënjohjen për vendosmërinë e tyre, që edhe në orët e vona të mbrëmjes të vijnë në shkollën shqipe, në kohën kur bashkëmoshatarët e tyre luajnë apo pushojnë në shtëpi. Natyrisht, pa përkrahjen e prindërve, shkolla shqipe e mësimi plotësues nuk do të mund të ekzistonte. Ata, me angazhimin e tyre, në bashkëpunim me mësuesit e aktivistët e tjerë, kanë bërë të mundur zhvillimin e mësimi në gjuhën shqipe. Në këtë angazhim të tyre bën pjesë edhe financimi i mësimi, pasi që mësimi plotësues nuk përkrahet financiarisht nga shteti. LAPSH-ja duke qenë pjesë përbërëse e institucioneve tona shtetërore, ka bashkëpunuar vazhdimisht me to dhe fryt i këtij bashkëpunimi janë shumë punë të realizuara gjatë këtyre 35 viteve. Natyrisht që synimet e LAPSH-së në këtë drejtim janë më të larta, synime të cilat po përpiqemi t'i arrijmë gjatë periudhës së ardhshme.

Përpos bashkëpunimit me shoqatat dhe institucionet tona, një bashkëpunim i frytshëm është zhvilluar edhe me institucionet arsimore zvicerane, të cilat e kanë njohur zyrtarisht LAPSH-në në cilësinë e institucionit arsimor për mësimin në gjuhën shqipe. Ky bashkëpunim është pasuruar shumë gjatë këtyre më shumë se tri dekadave me aktivitete të ndryshme të cilat e kanë shtuar cilësinë e mësimi. Mësimi plotësues në gjuhën shqipe ka fituar në mënyrë të vazhdueshme në cilësi. Fillimet kanë qenë të vështira, duke pasur parasysh se është një mësim shumë specifik dhe mësueset e mësuesit nuk kishin një arsimim adekuat për një mësim të tillë, por me organizimin e seminareve të ndryshme, qoftë nga institucionet tona, qoftë nga pala zvicerane, me botimin e gjashtë teksteve mësimore në vitet '90 e për të vazhduar me botimin e 19 fletoreve tematike për të tri nivelet shkollore dhe me botimin e 7 teksteve didaktike për mësimdhënësit dhe krijimin e portalit didaktik, është arritur që nxënësit të kenë materiale të përshtatshme për mësim e njëkohësisht mësuesit të kenë materiale të cilat i përkrahin ata në përgatitjen dhe udhëheqjen sa më të mirë të mësimi.

Realiteti i hidhur i rënies së vazhdueshme të përfshirjes së fëmijëve dhe të rinjve në mësimin e gjuhës shqipe dhe të kulturës shqiptare në shkollë, përkundër kësaj pune të madhe të shqiptarëve të Zvicrës (e mësimdhënësve e prindërve dhe e subjekteve të tjerë, të cilët, për zhvillimin e Shkollës shqipe, që në krye të herës qenë të organizuar në kuadër të LAPSH-së), vetvetiu të drejton kah vlerësimi i gjykimit kritik i rolit të institucioneve

të Atdheut (veçmas pas shpalljes së pavarësisë së Kosovës) e ku rezulton konstatimi se ato (institucionet përkatëse) gjatë kësaj periudhe 35 vjeçare, ku përpos disa përkrahjeve të herëpashershme, nuk kanë bërë mjaftueshëm për institucionalizimin e mësimit plotësues në gjuhën shqipe. LAPSH “Naim Frashëri” në Konferencën e parë kombëtare të shkollave shqipe në mërgatë, të mbajtur në Bernë, në qershor të vitit 2003, duke parë gjendjen jo të lakmueshme, shtroi përpara përfaqësuesve tanë shtetërorë si nevojë shumë të ngutshme institucionalizimin e mësimit plotësues. Edhe në vitet e mëvonshme ministrive tona iu dërguan projekte të detajuara nga përfaqësuesit e LAPSH-së, por deri më sot nuk kemi parë projekte serioze për institucionalizimin e mësimit në gjuhën shqipe, edhe pse janë shkruar edhe nga vetë institucionet tona dokumente të ndryshme, por të cilat nuk janë zbatuar ose fare pak janë zbatuar. Përfaqësitë tona në shtetin helvetik një periudhë të gjatë nuk kanë ndërmarrë veprime konkrete në raport me shkollën shqipe, kurse viteve të fundit, si pasojë e moskoordinimit dhe moszbatimit të marrëveshjeve të arritura kanë krijuar një konfuzion tek komuniteti shqiptar në Zvicër me krijimin e ofertave paralele për mësimin e gjuhës shqipe. Gjithmonë institucionet zvicerane kanë theksuar nevojën e koordinimit dhe njësimin të mësimit në gjuhën shqipe, duke theksuar se është i panevojshëm krijimi i bartësve paralel. Së këndejmi, institucionet tona shtetërore duhet të merren seriozisht me institucionalizimin e mësimit plotësues në gjuhën shqipe. Është koha e fundit (megjithëse këtë frazë e kemi thënë me qindra herë) që puna e bërë vullnetare e qindra aktivistëve të ngrihet në nivel të organizimit shtetëror, ashtu siç e bëjnë shtetet e tjera në Zvicër.